

Узагальнення судової практики про застосування процесуальних норм по встановленню судового контролю за виконанням рішень суду

Сьомий апеляційний адміністративний суд здійснив узагальнення судової практики в частині застосування процесуальних норм щодо встановлення судового контролю за виконанням судових рішень в адміністративних справах, передбачених ст. 382 КАС України.

Враховуючи важливість зазначеного питання, з метою забезпечення правильного застосування судами норм процесуального права, що дозволить своєчасно і якісно виконувати судові рішення, Сьомий апеляційний адміністративний суд звернувся до судів округу із проханням надати необхідну інформацію.

У процесі аналізу судової практики взято до уваги статистичні показники, встановлено підстави застосування заходів судового контролю в адміністративних судах та відмови у їхньому застосуванні.

Так, за результатами опрацювання інформації місцевих загальних судів округу як адміністративних судів, встановлено що за період з 03.10.2018 по 03.10.2019 надійшло 10 заяв про встановлення судового контролю за виконанням рішень судів в адміністративних справах, 4 з яких, задоволено.

За інформацією окружних адміністративних судів, у зазначений період у 779 справах порушувалось питання застосування судового контролю, і лише в 36 справах такий контроль застосовано.

В результаті моніторингу рішень Сьомого апеляційного адміністративного суду за період з 03.10.2018 по 03.10.2019 встановлено, що до цього суду з заявами та клопотаннями про встановлення судового контролю сторони звернулись у 21 справі, при цьому задоволено 15 таких заяв.

Також встановлено, що у 81 справі сторони оскаржували ухвали судів першої інстанції, якими вирішувались питання застосування судового контролю за виконанням рішень судів. В результаті перегляду таких ухвал в апеляційному порядку, у 25 справах такі ухвали скасовано, а у 56 справах залишено без змін.

З наведеного випливає, що практика застосування судового контролю за виконанням рішень судів, не є поширеним явищем у правозастосуванні адміністративними судами. Серед причин, що призводять до недієвості правових норм, якими встановлено судовий контроль за виконанням рішень судів, суди вказують на відсутність обов'язку встановлювати судовий контроль. При цьому суди зазначають, що застосування такого способу судового контролю як зобов'язання суб'єкта владних повноважень подати звіт про виконання судового рішення, є правом суду та застосовується виключно на розсуд суддів.

Водночас основний Закон нашої країни встановлює, що судові рішення є обов'язковим до виконання. Держава забезпечує виконання судового рішення у визначеному законом порядку. Проголошені принципи обов'язковості судових рішень передбачені статтею 124 Конституції.

Відповідно до ч.2 ст.14 КАС України судові рішення, що набрали законної сили, є обов'язковими до виконання всіма органами державної влади, органами місцевого самоврядування, їх посадовими та службовими особами, фізичними і юридичними особами та їх об'єднаннями на всій території України. Невиконання судового рішення тягне за собою відповідальність, встановлену законом. (ч.3 ст.14 КАС України).

Принцип обов'язковості судового рішення також закріплений у ч.1 ст.6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950. Зазначеною нормою визначено, що кожен має право на справедливий і публічний розгляд його справи упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, встановленим законом, який вирішить спір щодо його прав та обов'язків цивільного характеру або встановить обґрунтованість будь-якого висунутого проти нього кримінального обвинувачення.

Виконання судового рішення, ухваленого будь-яким судом, має розглядатися як невід'ємна частина судового розгляду у контексті ст.6 Конвенції. Проведення в суді та виконавче провадження є відповідно першою і другою стадіями одного провадження.

«Право на звернення до суду було б ілюзорним, якби національна правова система Договірної Сторони дозволяла, щоб остаточне, обов'язкове для виконання судові рішення залишалось невиконаним на шкоду одній зі сторін. Важко уявити ситуацію, щоб пункт 1 статті 6 докладно описував процедурні Гарантії, що надаються сторонам цивільного судового процесу – у провадженні, що є справедливим, відкритим і оперативним, – і не передбачав при цьому гарантій виконання судових рішень; тлумачення статті 6 як такої, що стосується виключно права на звернення до суду і проведення судового розгляду, могло б призвести до ситуацій, несумісних із принципом верховенства права, що його Договірні Сторони зобов'язалися дотримуватися, коли вони ратифікували Конвенцію. Отже, виконання рішення, винесеного будь-яким судом, має розглядатись як невід'ємна частина «судового процесу» для цілей статті 6 Конвенції (Рішення у справі «Горнсбі проти Греції» (Hornsby v. Greece) від 19.03.1997 заява № 18357/91, п. 40).

Україна стабільно входить до числа лідерів за кількістю звернень її громадян до ЄСПЛ, а за даними Міністерства юстиції України, лівова частка таких звернень стосується систематичного невиконання судових рішень. Саме неналежне виконання судових рішень в Україні призвело до ухвалення ЄСПЛ 2

пілотних рішень щодо України: Іванов проти України, заява від 15.10.2009 № 40450/04, та Бурмич проти України, заява від 12.10.2017 № 46852/13.

У цих рішеннях ЄСПЛ констатував систематичне невиконання в Україні рішень національних судів, а також вказав на відсутність у національному законодавстві України ефективних засобів юридичного захисту від такого невиконання.

Одним із способів вирішення наявної проблеми невиконання судових рішень в Україні стало закріплення в національному законодавстві такого інституту, як судовий контроль за виконанням рішення суду в адміністративних справах, що є своєрідною гарантією виконання рішення.

Вперше питання судового контролю за виконанням рішення суду в адміністративній справі було закріплене у ст. 267 першої редакції КАС України від 06.07.2005 № 2747-IV. Цією нормою встановлено право суду зобов'язати суб'єкта владних повноважень, не на користь якого ухвалено судове рішення, подати у встановлений судом строк звіт про виконання судового рішення. А за наслідками розгляду звіту, або у разі його ненадходження у встановлений строк, суд має право постановити окрему ухвалу.

Законом України від 07.07.2010 № 2453-VI нормативне регулювання судового контролю за виконанням рішення суду удосконалено. Зокрема, редакцією ст. 267 КАС України від 07.07.2010 до права суду зобов'язати відповідача подати звіт про виконання рішення суду додалось право суду встановлювати новий строк для подання звіту та застосування штрафу на керівника суб'єкта владних повноважень, відповідального за виконання рішення суду. З метою активізації діяльності по встановленню судового контролю за виконанням рішення суду, положеннями статті передбачалось, що половина суми штрафу стягується на користь позивача, а інша половина – до державного бюджету. Крім того, особа-позивач, на користь якої ухвалено рішення суду, набувала права подати до суду заяву про визнання протиправними рішень, дій чи бездіяльності суб'єкта владних повноважень – відповідача щодо виконання рішення суду або щодо порушення прав позивача.

Примітним є те, що процесуальна норма по встановленню судового контролю в частині застосування штрафів розглядалась Конституційним Судом України. Рішенням КСУ від 13.12.2011 №17-рп/2011 вказані положення визнані конституційними.

Необхідно зазначити, що в подальшому нормативне регулювання судового контролю не зазнало суттєвих змін, окрім зменшення граничних розмірів штрафів, які суд має право застосувати за результатами розгляду звіту про виконання рішення суду.

У новій редакції КАС України, яка набрала чинності 15.12.2017, питання судового контролю регламентується у ст. ст. 287, 382 та 383.

Так, зазначеними статтями визначено такі способи судового контролю:

- зобов'язання суб'єкта владних повноважень надати звіт про виконання судового рішення (ч. 1-2 ст. 382 КАС України);
- накладення штрафу за невиконання судового рішення (ч. 2 ст. 382 КАС України);
- визнання протиправними рішень, дій чи бездіяльності, що вчинені суб'єктом владних повноважень – відповідачем на виконання такого рішення суду (ст. 383 КАС України);
- визнання протиправними рішень, дій чи бездіяльності, що вчинені державним виконавцем чи іншою посадовою особою органу державної виконавчої служби або приватним виконавцем (ст. 287 КАС України).

З наведеного вбачається, що після вирішення публічно-правового спору і набрання судовим рішенням законної сили суд має право брати активну роль у реалізації сторонами прав та законних інтересів, з приводу захисту яких він ухвалив судові рішення.

З судової практики судів Сьомого апеляційного адміністративного округу встановлено, що суди, як правило, у рішеннях, якими завершується судовий розгляд справи, відмовляють у задоволенні клопотань сторони у справі про зобов'язання суб'єкта владних повноважень, не на користь якого прийняте судове рішення, подати у встановлений судом строк звіт про виконання судового рішення. Мотивуючи таку відмову, суди зазначають про право суду, а не обов'язок та про відсутність підстав для застосування судового контролю.

Так, у справі № 120/1838/19-а за позовом фізичної особи до Головного управління Пенсійного фонду України у Вінницькій області про визнання дій протиправними та зобов'язання вчинити дії, позивач клопотав перед судом зобов'язати суб'єкта владних повноважень подати звіт про виконання судового рішення. У прийнятому рішенні суд відмовив у задоволенні такого клопотання, мотивуючи тим, що не вбачає підстав для їхнього задоволення, оскільки при прийнятті рішення судом не встановлено обставин, які б ставили під сумнів добросовісність дій відповідача в процесі виконання цих рішень. При цьому, суд зазначив, що у випадку виникнення таких обставин позивач вправі звернутися із клопотанням до суду на стадії виконання рішення.

З аналогічних мотивів відмовлено у задоволенні клопотань про зобов'язання суб'єкта владних повноважень, не на користь якого прийняте судове рішення, подати звіт про виконання судового рішення в інших справах: №

120/4504/18-а, №822/744/18, №0640/3934/18, №240/4834/18, №0640/3879/18, №240/5016/18, №240/4944/18.

Сьомий апеляційний адміністративний суд погоджується з наведеними висновками судів, оскільки лише наявність достатніх сумнівів у належному виконанні суб'єктом владних повноважень свого конституційного обов'язку – виконання судового рішення надасть право суду встановлювати судовий контроль.

Крім того, суди зазначали, що сторони у цих справах заявляли клопотання про встановлення судового контролю, передбаченого ст. 382 КАС України, проте не наводили достатніх аргументів, які б підтверджували необхідність застосування цих заходів.

Вирішенням вказаного питання може стати внесення змін до ст. 382 КАС України із зобов'язанням судів у справах, у яких прийняті рішення зобов'язального характеру, приймати також рішення щодо подання звітів про їхнє виконання. Тобто трансформувати право суду у його обов'язок у зазначених справах.

З аналізу інформації судів округу встановлено, що існує поодинокі практика судів, де останні у своїх рішеннях, якими завершується судовий розгляд справи, зобов'язують суб'єкта владних повноважень надати звіт про виконання судового рішення.

Так, у справі № 806/1487/16-а за позовом фізичної особи до Міністерства оборони України про визнання протиправним та скасування рішення та зобов'язанням вчинити дії позов задоволено частково та зобов'язано відповідача подати у 30 денний строк, після набрання рішенням законної сили, звіт про виконання судового рішення. Проте мотивів, якими суд керувався при прийнятті цього виду судового контролю, не наведено. Крім того, суд помилково послався на ст. 267 КАС України, у редакції, що діяла до 15.12.2017.

Аналогічними прикладами такої судової практики є, зокрема, справи: №240/4882/18, №120/737/19-а.

У інших справах: №120/1039/19-а, №560/1164/19, 120/1831/19-а, суди навпаки наводять переконливі мотиви застосування судового контролю, передбаченого ст. 382 КАС України.

Для прикладу, у справі №120/1039/19-а визнано протиправним та скасовано рішення виконавчого комітету Немирівської міської ради № 120 від 19 березня 2019 року про відмову фізичній особі-підприємцю у наданні поштової адреси об'єкта нерухомого майна (салон-магазину з продажу промислових товарів), розташованого на земельній ділянці у м. Немиріві. Зобов'язано виконавчий комітет Немирівської міської ради прийняти рішення про

присвоєння поштової адреси об'єкту нерухомого майна (салон-магазину з продажу промислових товарів). На підставі положень ст. 382 КАС України зобов'язано виконавчий комітет Немирівської міської ради протягом одного місяця з дня набрання цим рішенням законної сили подати до суду звіт про виконання судового рішення в зобов'язальній частині.

Застосовуючи судовий контроль, суд керувався тим, що оскаржуване позивачем рішення порушує його права та інтереси, оскільки тривалий час (понад півтора роки) позивачка намагається присвоїти поштову адресу об'єкту нерухомості, який їй належить, виконавши при цьому усі передбачені законодавством умови. Також, суд звернув увагу, що позивачка вже зверталася до суду щодо оскарження бездіяльності відповідача у присвоєнні об'єкту адреси і судовий захист виявився неефективним.

Зокрема, у справі № 560/710/19 рішенням Хмельницького окружного адміністративного суду від 23.04.2019 задоволено позов громадянина до Хмельницької міської ради про визнання бездіяльності протиправною та зобов'язання прийняти рішення стосовно його заяви про надання дозволу на розробку проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки орієнтовною площею 0,12 га для ведення індивідуального садівництва на території міста Хмельницького з метою передачі її у власність.

Судом також було задоволено клопотання позивача про встановлення судового контролю по виконанню рішення суду шляхом подачі звіту про його виконання. Суд виходив з тих мотивів, що відповідачем протягом одного місяця з часу набрання рішення Хмельницького окружного адміністративного суду у справі № 822/1030/18 законної сили, яке мало зобов'язальний характер, не вчинено жодних дій по розгляду заяви позивача в порядку, передбаченому частиною 7 статті 118 Земельного кодексу України, а заява позивача на розгляд сесії Хмельницької міської ради не виносилась.

Аналізуючи наведене рішення, можна дійти висновку, що судом допущено порушення процесуальних норм права, оскільки повторно вирішено спір між тими самими сторонами, про той самий предмет і з тих самих підстав. А невиконання першого судового рішення у справі № 822/1030/18 стало підставою застосування судового контролю, передбаченого ст.382 КАС України.

Так, у першій справі № 822/1030/18 Хмельницький окружний адміністративний суд визнав протиправним та скасував рішення вісімнадцятої сесії Хмельницької міської ради в частині відмови фізичній особі у наданні дозволу на розробку проекту землеустрою щодо відведення зазначеної у зверненні земельної ділянки орієнтовною площею 1200 м.кв. з метою передачі її у власність для ведення садівництва та зобов'язано повторно винести на розгляд сесії Хмельницької міської ради питання щодо надання дозволу цій фізичній

особі на розроблення проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки для ведення індивідуального садівництва із земель комунальної власності біля садівничого товариства "Будівельник".

Фізична особа звернулася до суду з **позовом** до Хмельницької міської ради про визнання бездіяльності протиправною та **зобов'язання** прийняти рішення стосовно його заяви про надання дозволу на розробку проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки орієнтовною площею 0,12 га для ведення індивідуального садівництва на території міста Хмельницького з метою передачі її у власність.

Хмельницький окружний адміністративний суд визнав протиправною бездіяльність Хмельницької міської ради, яка полягає у неприйнятті рішення за заявою фізичної особи від 15.09.2017 про надання дозволу на розробку проекту землеустрою щодо відведення у власність земельної ділянки орієнтовною площею 0,12 га для ведення індивідуального садівництва на території міста Хмельницького. Зобов'язано Хмельницьку міську раду вирішити заяву фізичної особи від 15.09.2017 року у спосіб та строк, що передбачені вимогами ч. 7 ст. 118 Земельного кодексу України, шляхом прийняття рішення в межах наданих їй повноважень. Також суд зобов'язав Хмельницьку міську раду подати звіт про виконання рішення суду протягом місяця з дня набрання цим судовим рішенням законної сили.

З наведеного вбачається, що Хмельницький окружний адміністративний суд, замість застосування одного із видів судового контролю (визначених статтями 287, 382, 383) у першій справі № 822/1030/18 помилково відкрив нове провадження у справі № 560/710/19 та повторно вирішив спір між тими ж сторонами, про той самий предмет і з тих самих підстав.

У більшості справ, у яких звернення до суду з клопотанням про встановлення обов'язку суб'єкта владних повноважень подати звіт про виконання судового рішення подавалось на стадії виконання рішення суду, вимоги позивачів задовольнялись судами. Вказане пояснюється тим, що і сторона у справі, і суд можуть обґрунтувати необхідність застосування цього виду судового контролю тривалим та безпідставним невиконанням прийнятого у справі судового рішення з боку суб'єктів владних повноважень.

Прикладами такої судової практики є справи №126/3435/17, №0640/4400/18, №806/3781/17, №806/3371/18, №802/1091/18-а, №802/3979/15-а.

Так, у справі №822/1615/16 Хмельницький окружний адміністративний суд постановою від 02.09.2016, яку залишено без змін ухвалою Вінницького апеляційного адміністративного суду від 08.11.2016, адміністративний позов задоволено. Визнано протиправною бездіяльність Кам'янець-Подільської об'єднаної державної податкової інспекції Головного управління Державної фіскальної служби України щодо не проведення індексації заробітної плати за

період роботи з 01.01.2013 року по 29.02.2016 року. Зобов'язано Кам'янець-Подільську об'єднану державну податкову інспекцію Головного управління Державної фіскальної служби України провести нарахування та виплату індексації заробітної плати за період роботи з 01.01.2013 року по 29.02.2016 року. Зобов'язано Кам'янець-Подільську об'єднану державну податкову інспекцію Головного управління Державної фіскальної служби України провести нарахування та виплату компенсації втрати частини заробітної плати у зв'язку з порушенням строків виплати індексації заробітної плати за період роботи з 01.01.2013 року по 29.02.2016 року.

13.11.2018 року позивачка звернулася до суду із заявою про встановлення судового контролю по виконанню рішення суду, у якій просила суд зобов'язати Кам'янець-Подільську об'єднану Державну податкову інспекцію Головного управління ДФС у Хмельницькій області подати у встановлений судом строк звіт про виконання судового рішення у справі № 822/1615/16, за наслідками розгляду звіту про виконання рішення суду у цій справі або в разі не подання такого звіту, просила накладати на керівника Кам'янець-Подільської об'єднаної Державної податкової інспекції Головного управління ДФС у Хмельницькій області, відповідального за виконання рішення суду, штраф у сумі, встановленій п. 2 ст. 382 КАС України.

Суд, вважаючи тривале невиконання судового рішення безпідставним, задовольнив заяву про встановлення судового контролю в частині зобов'язання відповідача подати до суду звіт про виконання судового рішення у справі № 822/1615/16, водночас у задоволенні заяви позивача в частині накладення на керівника Кам'янець-Подільської ОДПІ штрафу в сумі, визначеній п. 2 ст. 382 КАС України, відмовив, оскільки такі заходи є передчасними.

20.12.2018 Хмельницький окружний адміністративний суд, розглянувши звіт Кам'янець-Подільської ОДПІ про виконання судового рішення, встановив суб'єкту владних повноважень новий строк подання звіту. Зазначене рішення мотивоване тим, що відповідач не виконав рішення суду, яке набрало законної сили, у частині виплати індексації заробітної плати та нарахування і виплати компенсації втрати частини заробітної плати у зв'язку з порушенням строків виплати індексації заробітної плати за період роботи з 01.01.2013 по 29.02.2016. Будь-яких інших рішень, якими б завершився судовий контроль у цій справі не встановлено.

Аналогічно застосовано судовий контроль у справах № 560/710/19, №560/474/19, № 822/1615/16, № 240/4882/18, № 806/3781/17.

Така судова практики, є незавершеною процедурою встановлення судового контролю та допускається через прогалини у процесуальному законодавстві, а тому потребує додаткового врегулювання.

Серед таких справ, де суд, який прийняв рішення у справі, одночасно встановивши строк для подання звіту про виконання судового рішення, наявні такі, де справа перебуває на розгляді у суді касаційної інстанції, у зв'язку з чим, перевірка виконання рішення у них не здійснювалася. Таким чином, встановлено, що суди першої інстанції не розглядають заяви про виконання заходів судового контролю, мотивуючи це тим, що ефективна перевірка такого виконання можлива лише за наявності у суді матеріалів справи.

Для вирішення цієї проблеми до початку функціонування Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи пропонуємо внести зміни до Інструкції з діловодства в адміністративних судах України та передбачити можливість формування відокремлених матеріалів справи, необхідних для розгляду питання про застосування заходів судового контролю, у випадку подання касаційної скарги на рішення суду у такій справі.

На противагу зазначеному вище у справі № 822/1537/16 суд завершив розпочату процедуру судового контролю.

Так, постановою Хмельницького окружного адміністративного суду від 08.09.2016, яку залишено без змін ухвалою Вінницького апеляційного адміністративного суду від 01.12.2016, Хмельницький окружний адміністративний суд адміністративний позов задовольнив частково, зобов'язав Кам'янець-Подільську об'єднану державну податкову інспекцію Головного управління ДФС у Хмельницькій області нарахувати та виплатити індексацію заробітної плати за період з 01.01.2013 по 31.12.2015 включно. У задоволенні решти позовних вимог відмовив.

Постановою від 16.04.2019 Верховний Суд касаційну скаргу Кам'янець-Подільської об'єднаної Державної податкової інспекції Головного управління Державної фіскальної служби у Хмельницькій області залишив без задоволення, а постанову Хмельницького окружного адміністративного суду від 08.09.2016 та ухвалу Вінницького апеляційного адміністративного суду від 01.12.2016 залишив без змін.

Позивачка звернулася до суду із заявою про встановлення судового контролю по виконанню рішення суду.

Ухвалою від 07.06.2019 Хмельницький окружний адміністративний суд заяву про встановлення судового контролю за виконанням судового рішення в адміністративній справі № 822/1537/16 задовольнив частково, зобов'язав Головне управління ДФС у Хмельницькій області протягом 30 днів з моменту отримання копії ухвали подати до Хмельницького окружного адміністративного суду звіт про виконання судового рішення у справі № 822/1537/16.

На виконання вимог ухвали від 07.06.2019 Головне управління ДФС у Хмельницькій області надіслало звіт про виконання судового рішення, у якому вказало, що нарахування та виплата індексації заробітної плати буде проведена не пізніше 19.07.2019.

Ухвалою від 12.07.2019 Хмельницький окружний адміністративний суд встановив Головному управлінню ДФС у Хмельницькій області новий строк подання звіту до 01.08.2019.

На виконання ухвали суду від 12.07.2019 Головне управління ДФС у Хмельницькій області надіслало звіт про виконання судового рішення, у якому вказало, що позивачці за період роботи з 01.01.2013 по 31.12.2015 включно було здійснене нарахування індексації заробітної плати та 17.07.2019, відповідно до платіжного доручення № 1580, перераховані кошти в сумі 9360,12 грн.

Враховуючи викладене суд прийняв звіт Головного управління ДФС у Хмельницькій області про виконання постанови суду від 08.09.2016 у адміністративній справі № 822/1537/16.

Прикладами такої судової практики є, зокрема, справи: №202/3338/12, № 802/4010/15-а, № 824/1029/18-а, № 802/3977/15-а, № 802/4012/15-а.

З аналізу судової практики встановлено, що в окремих випадках суди не застосували всі передбачені ст. 382 КАС України заходи судового контролю за виконанням рішення суду. Так, непослідовною можна назвати позицію суду про відмову у встановленні нового строку подання звіту про виконання рішення суду у справі № 149/3192/17.

Зокрема, рішенням Хмельницького міськрайонного суду Вінницької області від 26.01.2018 у справі № 149/3192/17 адміністративний позов фізичної особи задоволено та визнано протиправною бездіяльність Головного управління Пенсійного фонду України у Вінницькій області щодо непроведення перерахунку пенсії пенсіонеру органів внутрішніх справ України та зобов'язано Головне управління Пенсійного фонду України у Вінницькій області здійснити перерахунок пенсії та виплатити її позивачу з 01.01.2016 як пенсіонеру органів внутрішніх справ України, відповідно до довідки № 14433 про розмір грошового забезпечення для перерахунку пенсії, згідно із Законом України від 23.12.2015 № 900--VIII «Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення гарантій соціального захисту колишніх працівників органів внутрішніх справ України та членів їх сімей». З метою забезпечення судового контролю за виконанням судових рішень в адміністративних справах суд зобов'язав Головне управління Пенсійного фонду України у Вінницькій області подати до Хмельницького міськрайонного суду Вінницької області у двотижневий строк з дня набрання рішенням законної сили звіт про виконання судового рішення.

Проте Головне управління Пенсійного фонду України у Вінницькій області до Хмільницького міськрайонного суду Вінницької області у визначений судом строк звіт про виконання судового рішення не подало.

27.11.2018 року позивач звернувся до суду з клопотанням про встановлення нового строку для подання звіту про виконання рішення та накладення штрафу.

У задоволенні клопотання позивача про встановлення нового строку для подання звіту про виконання рішення та накладення штрафу у порядку ст. 382 КАС України на начальника Головного управління Пенсійного фонду України у Вінницькій області відмовлено.

Прийняте рішення мотивоване тим, що встановлені обставини справи свідчать про те, що підстави невиконання рішення суду є поважними, оскільки грошові кошти у вигляді перерахованої пенсії, яка належить позивачеві, не є власністю відповідача, не знаходяться на його рахунках. Фактичне, у повному обсязі виконання судового рішення, можливе лише за наявності відповідного бюджетного призначення за рахунок державного бюджету.

Крім того, суд зазначив, що невиконання судового рішення ГУ ПФУ у Вінницькій області в частині виплати грошових коштів за відсутності відповідного фінансового забезпечення та фактичної відсутності коштів не може вважатися невиконанням судового рішення без поважних причин, оскільки боржник не мав можливості до отримання фінансування виконати судові рішення. Накладення штрафу у такому випадку не захищає право особи на отримання бюджетних коштів.

Водночас, аналізуючи нормативне регулювання діяльності Пенсійного фонду, необхідно зазначити таке.

Відповідно до положень пункту 4 Положення про Головні управління Пенсійного фонду України в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі, затвердженого постановою правління Пенсійного фонду України від 22.12.2014 за № 28-2, Головне управління Фонду, відповідно до покладених на нього завдань, забезпечує своєчасне і в повному обсязі фінансування пенсій та виплату пенсій, щомісячного довічного утримання суддям у відставці, допомоги на поховання та інших виплат, які згідно із законодавством здійснюються за рахунок коштів Фонду та інших джерел, визначених законодавством, здійснює з цією метою перерозподіл коштів між районами (містами); здійснює призначення (перерахунок) та виплату пенсій військовослужбовцям, особам рядового і начальницького складу та іншим особам (крім військовослужбовців строкової служби та членів їх сімей), які мають право на пенсію згідно із Законом України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб».

Тобто, виплати пенсій здійснюються Головним управлінням Пенсійного фонду України виключно за рахунок коштів Фонду та інших джерел, визначених законодавством. Інших фінансових можливостей, крім зазначених, для здійснення виплат управління не має.

Згідно із Положенням про Пенсійний фонд України, затвердженим Указом Президента України від 06.04.2011 за № 384/2011, Пенсійний фонд України готує пропозиції щодо формування та реалізації державної політики у сфері пенсійного забезпечення та соціального страхування, бере у межах своїх повноважень участь у розробці прогностичних показників економічного і соціального розвитку України та проекту Державного бюджету України, планує свої доходи та видатки, здійснює ефективний розподіл фінансових ресурсів для пенсійного забезпечення, розробляє проект бюджету Пенсійного фонду України, складає звіт про його виконання та подає їх в установленому порядку міністру праці та соціальної політики для внесення на розгляд Кабінету Міністрів України.

У силу приписів ст. 8 Закону України від 09.04.1992 № 2262-ХІІ «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби та деяких інших осіб», виплата пенсій, у тому числі додаткових пенсій, доплат, надбавок та підвищень до них, компенсаційних виплат, встановлених законодавством, звільненим із служби військовослужбовцям, особам, які мають право на пенсію за цим Законом, та членам їхніх сімей забезпечується за рахунок коштів Державного бюджету України.

З наведених норм вбачається, що законодавством визначено чіткий алгоритм дій Пенсійного фонду України, які необхідно вчинити, для отримання фондом коштів. Тобто, суд, маючи можливість встановити ці обставини, може також визначити необхідний строк для подання нового звіту про виконання судового рішення. І як наслідок, вчинення зазначених дій сприятиме ефективному здійсненню судового контролю.

Отже, відмовляючи у встановленні обов'язку ПФУ повторно подати звіт про виконання судового рішення, суд, таким чином, усуває суб'єкта владних повноважень від активних дій щодо фактичного виконання рішення суду.

Аналогічна мотивація щодо невиконання судового рішення в частині виплати грошових коштів через відсутність фінансового забезпечення, викладена в судовому рішенні у справі № 295/14729/17. Крім зазначеного, суд, відмовивши у накладенні штрафу в порядку ст. 382 КАС України, також не вирішив питання подання нового звіту про виконання судового рішення.

Серед помилок, до яких припускаються суди під час розгляду питання застосування судового контролю, передбаченого ст. 382 КАС України, найпоширенішою, зокрема є, обґрунтування відмови у застосуванні контролю

тим, що його встановлення є правовим наслідком судового рішення і саме в його резолютивній частині повинно бути визначено обов'язок подати звіт, оскільки встановити судовий контроль за невиконання рішення суб'єктом владних повноважень - відповідачем у справі, суд першої чи апеляційної інстанції може лише під час прийняття рішення у справі.

Прикладами такої судової практики є справи: № 120/4577/18-а, № 120/4316/18-а, № 802/1107/17-а, № 822/2322/16.

Ще одним прикладом такого правозастосування є справа № 822/1178/16. У цій справі, за позовом фізичної особи до Управління Пенсійного фонду України у м. Хмельницькому про визнання дій і бездіяльності протиправними, зобов'язання вчинити дії та стягнення моральної шкоди, Хмельницький окружний адміністративний суд постановою від 22.09.2016 позов задовольнив частково.

Постановою Вінницького апеляційного адміністративного суду від 08.11.2016 та постановою Верховного Суду від 08.02.2018 апеляційну та касаційну скарги фізичної особи залишено без задоволення, а постанову Хмельницького окружного адміністративного суду від 22.09.2016 та ухвалу Вінницького апеляційного адміністративного суду від 08.11.2016 - без змін.

19.04.2019 позивачка звернулася до суду із заявою, у якій просила суд встановити судовий контроль за виконанням постанови Хмельницького окружного адміністративного суду від 22.09.2016 та зобов'язати начальника Головного управління ПФУ у Хмельницькій області подати у 10-денний строк звіт про виконання судового рішення у справі № 822/1178/16. За наслідками розгляду звіту про виконання рішення суду або в разі не подання такого звіту накладити на керівника суб'єкта владних повноважень - начальника Головного управління ПФУ у Хмельницькій області, штраф у сумі сорока розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб.

Ухвалою Хмельницького окружного адміністративного суду від 23.04.2019 відмовлено в задоволенні заяви про встановлення судового контролю за виконанням постанови Хмельницького окружного адміністративного суду від 22.09.2016 у справі № 822/1178/16.

Не погоджуючись з таким рішенням суду першої інстанції, позивачка звернулася до апеляційного суду та просила скасувати це рішення та прийняти нове, яким задовольнити вимоги заяви про встановлення судового контролю повністю.

Апеляційний суд не погодився з висновками суду першої інстанції з таких підстав.

Відповідно до ч. 1 ст. 382 КАС України суд, який ухвалив судове рішення в адміністративній справі, може зобов'язати суб'єкта владних повноважень, не на користь якого ухвалене судове рішення, подати у встановлений судом строк звіт про виконання судового рішення.

Водночас, приймаючи оскаржувану ухвалу, суд першої інстанції вказав, що обов'язок подати звіт про виконання судового рішення може покладатися на суб'єкта владних повноважень виключно під час ухвалення судового рішення, і не може бути покладений на відповідача після завершення розгляду справи.

Проте положення КАС України не містять такого обмеження щодо застосування заходів судового контролю, передбачених ч. 1 ст. 382 КАС України. Тобто, зобов'язати суб'єкта владних повноважень, не на користь якого ухвалене судове рішення, подати у встановлений судом строк звіт про виконання судового рішення, суд може й після ухвалення такого рішення.

Вказана позиція узгоджується із правовою позицією Великої Палати Верховного Суду викладеною в ухвалі від 20.06.2018 у справі № 800/592/17, та правовою позицією Верховного Суду, викладеною в постанові від 18.04.2019 у справі № 286/766/17.

Отже, приймаючи до уваги обставини справи, колегія суддів дійшла висновку, що заява позивача, про зобов'язання відповідача подати звіт про виконання судового рішення підлягає задоволенню, а ухвала суду першої інстанції скасуванню.

Таким чином, Сьомий апеляційний адміністративний суд ухвалу Хмельницького окружного адміністративного суду від 23.04.2019 - скасував та прийняв нову постанову, якою заяву позивача про встановлення судового контролю за виконанням рішення від 22.09.2016 у справі № 822/1178/16 задовольнив, зобов'язав Управління Пенсійного фонду України у м. Хмельницькому протягом 10 днів з дати прийняття цієї постанови подати звіт про виконання постанови Хмельницького окружного адміністративного суду від 22.09.2016 у справі.

З аналізу судової практики встановлено, що поширеним процесуальним порушенням судів першої інстанції під час розгляду питання про застосування судового контролю є те, що суди неповно з'ясувають обставини справи. При цьому в ухвалах про відмову у застосуванні судового контролю за виконанням рішення суду суди зазначають про недоведеність позивачем невиконання судового рішення суб'єктом владних повноважень.

Таким чином, суд першої інстанції неповно з'ясував обставини справи та прийняв ухвалу з порушенням норм процесуального права, що призвело до

неправильного вирішення справи, у зв'язку з чим відповідно до вимог ст.317 КАС України ухвала суду підлягає скасуванню з прийняттям нового судового рішення.

Так, у справі № 822/744/18 позивач звернувся до Хмельницького окружного адміністративного суду з позовом до Головного управління Пенсійного фонду України в Хмельницькій області про зобов'язання вчинити дії.

Рішенням Хмельницького окружного адміністративного суду від 16.10.2018 позовні вимоги задоволено частково. Зобов'язано відповідача здійснити виплату заборгованості пенсії позивачу за період з 01.05.2016 по 30.11.2016. У частині присудження виплати пенсії в межах суми стягнення за один місяць рішення суду допущено до негайного виконання.

11.06.2019 позивач звернувся до суду першої інстанції із заявою про встановлення судового контролю за виконанням судового рішення шляхом зобов'язання Головного управління Пенсійного фонду України в Хмельницькій області подати у десятиденний строк звіт про виконання рішення Хмельницького окружного адміністративного суду від 16.10.2018 у справі № 822/744/18.

Ухвалою Хмельницького окружного адміністративного суду від 12.06.2019 року відмовлено у задоволенні вищевказаної заяви.

Приймаючи оскаржувану ухвалу про відмову у задоволенні заяви про встановлення судового контролю, суд першої інстанції виходив з того, що позивачем не було надано жодного доказу на підтвердження доводів його заяви.

Не погодившись із вказаним судовим рішенням, позивач оскаржив його в апеляційному порядку.

Ухвалу Хмельницького окружного адміністративного суду від 12.06.2019 у справі за адміністративним позовом фізичної особи до управління Пенсійного фонду України в Хмельницькій області про зобов'язання вчинити дії скасовано. Заяву позивача про встановлення судового контролю за виконанням судового рішення задоволено. Зобов'язано Головне управління Пенсійного фонду України в Хмельницькій області протягом 10 днів подати до суду звіт про виконання рішення Хмельницького окружного адміністративного суду від 16.10.2018 по справі 822/744/18.

Колегія суддів, мотивуючи своє рішення, зазначила, що матеріали справи не містять доказів виконання рішення Хмельницького окружного адміністративного суду від 12.06.2019 року у справі №822/744/18 в частині зобов'язання Головного управління Пенсійного фонду України в Хмельницькій області здійснити виплату заборгованості пенсії позивачу за період з 01.05.2016 по 30.11.2016, у зв'язку із чим наявні підстави для встановлення судового контролю за виконанням судового рішення у цій справі.

Враховуючи факт відсутності в матеріалах справи доказів виконання відповідачем рішення суду у повному обсязі, беручи до уваги, що виконання судового рішення є частиною процедури відновлення порушеного права особи в судовому порядку, при цьому обов'язок суду контролювати виконання свого рішення закріплено безпосередньо Конституцією України, колегія суддів дійшла висновку про наявність правових підстав для задоволення заяви позивача про встановлення судового контролю за виконанням рішення суду.

Разом з тим, суд першої інстанції не надав належної оцінки вказаним обставинам, що призвело до ухвалення помилкового рішення, у зв'язку з чим ухвала суду першої інстанції в частині відмови в задоволенні заяви про зобов'язання подати звіт про виконання рішення суду підлягає скасуванню, а вимога про зобов'язання відповідача подати до суду першої інстанції звіт про виконання рішення суду - задоволенню з врахуванням строку у 10 днів з дня набрання постановою суду законної сили.

Аналогічними прикладами судової практики є також справи: № 295/12813/17, № 2240/2718/18.

У контексті праворозуміння інституту судового контролю за виконанням рішення суду, судам необхідно враховувати, що такий контроль передбачено з метою реалізації завдань адміністративного судочинства, тому суд повинен займати активну позицію не лише під час вирішення публічно-правового спору, але й після набрання судовим рішенням законної сили.

В окремих випадках суди помилково виключають можливість застосування судового контролю, передбаченого ст. 382 КАС України, у зв'язку із відкриттям виконавчого провадження відповідно до Закону України від 02.06.2016 № 1404-VIII «Про виконавче провадження».

Прикладом такого правозастосування є справа № 822/1589/18, у якій Хмельницький окружний адміністративний суд, розглянувши заяву позивача про встановлення судового контролю за виконанням судового рішення у адміністративній справі за позовом фізичної особи до Шепетівської місцевої прокуратури про визнання бездіяльності протиправною та зобов'язання вчинити дії, відмовив у її задоволенні. Приймаючи таке рішення, суд зазначив, що немає підстав для встановлення судом строку для подання звіту про виконання судового рішення, оскільки виконавцем відкрито виконавче провадження.

Аналогічні рішення судів були прийняті у справах № 0640/4536/18, № 822/1589/18.

Натомість нормативне регулювання питання застосування судового контролю за виконанням рішення суду не встановлює обмежень його застосування від наявності виконавчого провадження. З аналізу правових норм,

якими передбачений судовий контроль впливає, що такий контроль залежить лише від фактичного виконання рішення суду, а обставина відкриття виконавчого провадження, сама по собі не створює будь-якого впливу на реалізацію права особи на виконання рішення суду. Таким чином, відмова суду у встановленні строку для подання звіту про виконання рішення суду з тих мотивів, що триває виконавче провадження, можна розглядати як формальну відмову від встановлення заходів судового контролю.

З аналізу дослідженої судової практики, також вбачаються помилкові висновки судів першої інстанції про непідсудність заяв про встановлення судового контролю місцевим загальним судам як адміністративним судам.

Так, у справі № 2а-170/12 позивач звернувся до суду із заявою, в порядку ст. 382 КАС України, у якій просив зобов'язати Департамент праці та соціального захисту населення Чернівецької обласної державної адміністрації подати у встановлений судом строк звіт про виконання постанови Першотравневого районного суду м.Чернівці від 24.02.2015 у справі №2а-170/12 та за результатами розгляду поданого звіту винести ухвалу про накладення штрафу на директора Департаменту праці та соціального захисту населення Чернівецької обласної державної адміністрації в розмірі 30 прожиткових мінімумів для працездатних осіб. Також позивач просив стягнути з відповідача на його користь половину суми цього штрафу та зобов'язати його виконати постанову суду й виплатити суму, визначену у судовому рішенні.

Ухвалою Першотравневого районного суду м.Чернівці від 04.06.2019 вказану заяву передано до Чернівецького окружного адміністративного суду за підсудністю.

У результаті розгляду апеляційної скарги позивача на вказану ухвалу Першотравневого районного суду м. Чернівці, Сьомий апеляційний адміністративний суд постановою від 12.09.2019 скасував цю ухвалу, а справу направив для продовження розгляду до суду першої інстанції.

Мотивуючи своє рішення, апеляційний суд зазначив, що ч. 1 ст. 382 КАС України чітко визначено, що саме суд, який ухвалив судове рішення в адміністративній справі, може зобов'язати суб'єкта владних повноважень, не на користь якого ухвалене судове рішення, подати у встановлений судом строк звіт про виконання судового рішення.

Суд першої інстанції, приймаючи оскаржувану ухвалу від 04.06.2019, дійшов неправильного висновку, що ця заява не відноситься до переліку справ, що за правилами ч. 1 ст. 20 КАС України предметно підсудні місцевому загальному суду як адміністративному суду.

Так, приймаючи до уваги обставини справи, апеляційний суд вказав, що заява позивача про зобов'язання відповідача подати звіт про виконання судового рішення, повинна розглядатись за спеціальною нормою КАС України, а саме за статтею 382 КАС України.

Враховуючи, що позивач звернувся до суду із заявою про зобов'язання відповідача подати звіт про виконання постанови Першотравневого районного суду м.Чернівці від 24.02.2015 у справі №2а-170/12, якою вирішено позовні вимоги особи, вирішити вказану заяву повинен суд, який ухвалив це рішення, а саме Першотравневий районний суд м.Чернівці.

Враховуючи вищезазначене, колегія суддів дійшла висновку, що судом першої інстанції при прийнятті оскаржуваної ухвали допущено порушенням процесуальних норм права та застосовано норму права, яка не підлягала застосуванню, замість процесуальної норми, яку необхідно було застосувати.

За таких обставин, у суду першої інстанції були відсутні підстави для передачі заяви за підсудністю до Чернівецького окружного адміністративного суду.

Стаття 382 КАС України, також передбачає такий вид судового контролю, як накладення штрафу за невиконання судового рішення.

Так, зазначеною нормою визначено, що за наслідками розгляду звіту суб'єкта владних повноважень про виконання рішення суду або в разі неподання такого звіту суддя своєю ухвалою може встановити новий строк подання звіту, накласти на керівника суб'єкта владних повноважень, відповідального за виконання рішення, штраф у сумі від двадцяти до сорока розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб (ч.2 ст. 382 КАС України).

Половина суми штрафу стягується на користь позивача, інша половина - до Державного бюджету України (ч.3 ст. 382 КАС України).

Питання про накладення штрафу вирішується за клопотанням позивача або за ініціативою судді у судовому засіданні з повідомленням сторін. Неприбуття у судові засідання сторін, які були належним чином повідомлені, не перешкоджає розгляду цього питання (ч.4 ст. 382 КАС України).

Суддя за клопотанням органу чи посадової особи, відповідальних за виконання рішення, на підставі відповідних доказів зменшує розмір штрафу, який стягується на користь Державного бюджету України за невиконання або неналежне виконання рішення, на суму штрафу, який було накладено за ці самі дії державним виконавцем відповідно до законодавства про виконавче провадження (ч.5 ст. 382 КАС України).

Ухвала суду про накладення штрафу, що набрала законної сили, направляється для виконання до державної виконавчої служби. З наступного дня

після набрання ухвалою законної сили на суму заборгованості без додаткового рішення суду нараховується пеня у розмірі трьох відсотків річних з урахуванням індексу інфляції (ч.6 ст. 382 КАС України).

Сплата штрафу не звільняє від обов'язку виконати рішення суду і подати звіт про його виконання. Повторне невиконання цього обов'язку тягне за собою застосування наслідків, установлених частинами першою і другою цієї статті, але розмір нового штрафу при цьому збільшується на суму штрафу, який було або мало бути сплачено за попередньою ухвалою (ч.7 ст. 382 КАС України).

Конституційним Судом України також прийнято рішення від 13.12.2011 у справі N 1-9/2011, у якому, зокрема, вирішувалося питання відповідності Конституції України ч. 2, 3, 6, 8 ст. 267 КАС України (ст. ст. 382, 383 КАС України у редакції від 15.12.2017), які передбачають право суду накладати штрафи на посадових осіб, у тому числі керівників колегіального органу, за невиконання суб'єктом владних повноважень постанови суду або неподання звіту про виконання судового рішення.

Конституційний Суд України дійшов висновку про відповідність цих норм Конституції з наступних підстав.

Так, суд зазначає, що механізм ефективного судового захисту обумовлює у необхідних випадках застосування процедури примусового виконання рішень суду.

Конституційний Суд України у рішенні від 30.01.2003 у справі № 3-рп/2003 про розгляд судом окремих постанов слідчого та прокурора зауважив, що «правосуддя за своєю суттю визнається таким лише за умови, що воно відповідає вимогам справедливості і забезпечує ефективне поновлення в правах» (абз. 10 п. 9 мотивувальної частини рішення).

У рішенні від 30.06.2009 № 16-рп/2009 Конституційний Суд України зазначив, що метою судового контролю є своєчасне забезпечення захисту та охорони прав та свобод людини і громадянина, та наголосив, що виконання всіма суб'єктами правовідносин приписів, викладених у рішеннях суду, які набрали законної сили, утворює авторитет держави як правової (абз. 1 пп. 3.2 п. 3, абз. 2 п. 4 мотивувальної частини)

Європейський суд з прав людини у рішенні від 07.05.2002 у справі «Бурдов проти Росії» визначив, що у контексті ст. 6 Конвенції виконання судового рішення, прийнятого будь-яким судом, має розглядатися як складова «судового розгляду»

У світлі викладеного, застосування штрафу за наслідками розгляду звіту про виконання рішення суду є заходом додаткової гарантії забезпечення конституційного права громадян на судовий захист.

Водночас, накладення на керівника суб'єкта владних повноважень штрафу, є мірою покарання за невиконання рішення суду у встановлений законодавством або судом строк, тому застосовувати його можливо лише при встановленні судом обставин, які свідчать про умисне невиконання рішення суду, недобросовісність у діях суб'єкта владних повноважень та ухилення останнього від виконання рішення суду.

Результати аналізу судової практики дають підстави стверджувати, що суди не часто застосовують цей вид судового контролю та, крім того, не здійснюють подальшу перевірку виконання таких звітів.

Прикладами такої судової практики є справи: № 560/710/19, № 560/474/19, № 822/1615/16, № 240/4882/18, № 806/3781/17.

При цьому у більшості випадків суди відмовляють у накладенні штрафу на керівника суб'єкта владних повноважень, вважаючи їх передчасними.

До прикладу у справі № 822/1537/16 постановою Хмельницького окружного адміністративного суду від 08.09.2016 адміністративний позов задоволено частково. Зобов'язано Кам'янець-Подільську об'єднану державну податкову інспекцію Головного управління ДФС у Хмельницькій області нарахувати та виплатити індексацію заробітної плати за період з 01.01.2013 по 31.12.2015 включно. У задоволенні решти позовних вимог відмовлено.

Ухвалою Вінницького апеляційного адміністративного суду від 01.12.2016 та постановою Верховного Суду від 16.04.2019 постанову Хмельницького окружного адміністративного суду від 08.09.2016 залишено без змін.

Позивач подав заяву до Хмельницького окружного адміністративного суду про встановлення судового контролю по виконанню рішення суду у цій справі та просив зобов'язати Кам'янець-Подільську об'єднану Державну податкову інспекцію Головного управління ДФС у Хмельницькій області подати звіт про виконання судового рішення, а за наслідками розгляду звіту або в разі його не подання, накладти на керівника податкової інспекції, відповідального за виконання рішення суду, штраф у розмірі, передбаченому ч. 2 ст. 382 КАС України.

Враховуючи безпідставність невиконання відповідачем рішення суду, останній задовольнив заяву про встановлення судового контролю в частині зобов'язання відповідача подати до суду звіт про виконання судового рішення у справі №822/1537/16, водночас у задоволенні заяви позивача в частині накладення на керівника Головного управління ДФС у Хмельницькій області штрафу відмовив, оскільки такі заходи є передчасними.

Крім того, підставою для відмови у накладенні штрафу на керівника суб'єкта владних повноважень є також встановлення судом повного виконання судового рішення (справи: №806/2687/17, №802/3999/15-а).

Водночас в окремих справах, таких як: № 824/338/16-а, № 720/1091/17, № 802/1091/18-а, суди застосували штраф, за наслідками розгляду звітів про виконання судових рішень, встановивши їх невиконання.

Прикладом є справа № 679/1090/16-а, у якій постановою Вінницького апеляційного адміністративного суду від 21.03.2018 скасовано постанову Нетішинського міського суду Хмельницької області від 16.11.2017, а адміністративний позов задоволено частково.

Визнано протиправними та скасовано п. 1 пп. 1.2 та п. 2, 3 рішення третьої сесії Нетішинської міської ради Хмельницької області № 3/48 від 10.12.2015 "Про затвердження виконавчому комітету Нетішинської міської ради проектів землеустрою щодо відведення земельних ділянок для передачі їх в постійне користування" у частині передачі виконавчому комітету Нетішинської міської ради в постійне користування земельної ділянки площею 2,9797 га, яка розташована на вул. Варшавська, у районі міського пляжу в м. Нетішин, Хмельницької області, для будівництва багатопверхового житлового будинку, та в частині посвідчення права постійного користування в установленому законом порядку.

Зобов'язано Нетішинську міську раду Хмельницької області розглянути питання на підставі постанови Господарського суду Хмельницької області від 17.06.2008 у справі № 16/275-на щодо визначення переможця конкурсу від 18.09.2007 про набуття права оренди земельної ділянки площею 3 га по вул. Варшавська, у районі міського пляжу в м. Нетішин, Хмельницької області та вирішення питання про надання приватному підприємству "Укрспецізоляція" в оренду земельної ділянки, площею 3 га по вул. Варшавська, у районі міського пляжу в м. Нетішин, Хмельницької області.

В іншій частині позовних вимог відмовлено.

Враховуючи те, що постанову Вінницького апеляційного адміністративного суду від 21.03.2018 не виконано, за заявою ПП "Укрспецізоляція" Сьомий апеляційний адміністративний суд ухвалою від 03.04.2019 встановив судовий контроль за виконанням постанови Вінницького апеляційного адміністративного суду від 21.03.2018, зобов'язавши Нетішинську міську раду Хмельницької області в особі чинної конкурсної комісії подати у місячний строк звіт про виконання постанови.

Із доданих до звіту документів суд встановив, що питання "Про передачу в оренду ПП "Укрспецізоляція" земельної ділянки на вул. Варшавській" включено

до порядку денного 54 сесії Нетішинської міської ради VII скликання, яка відбулась 12.04.2019 та 55 сесії Нетішинської міської ради VII скликання, яка відбулась 22.04.2019 і 23.04.2019, однак рішення прийнято не було.

За таких обставин ухвалою від 08.05.2019 Сьомий апеляційний адміністративний суд встановив новий строк для подання звіту Нетішинській міській раді Хмельницької області в особі чинної конкурсної комісії звіт про виконання постанови Вінницького апеляційного адміністративного суду від 21.03.2018 у справі № 679/1090/16-а.

Проте, розглянувши новий звіт Нетішинської міської ради Хмельницької області про виконання постанови Вінницького апеляційного адміністративного суду від 21.03.2018 у справі № 679/1090/16-а, суд встановив, що питання "Про передачу в оренду ПП "Укрспецізоляція" земельної ділянки на вул. Варшавській" включено до порядку денного 56 сесії Нетішинської міської ради VII скликання, яка відбулась 17.05.2019, 57 сесії Нетішинської міської ради VII скликання, яка відбулась 31.05.2019, та 58 сесії Нетішинської міської ради VII скликання, яка відбулась 26.06.2019, однак рішення прийнято не було.

За таких обставин суд апеляційної інстанції задовольнив заяву ПП «Укрспецізоляція» та застосував до голови Нетішинської міської ради штраф у розмірі 38420,00 (тридцять вісім тисяч чотириста двадцять) гривень за невиконання постанови Вінницького апеляційного адміністративного суду від 21.03.2018 у справі №679/1090/816-а за неподання звіту про виконання судового рішення.

З наведеного аналізу практики застосування судами заходів судового контролю вбачається важливість досліджуваного питання для захисту прав та інтересів сторін у справах та наявність судових помилок у правозастосуванні. Підсумовуючи, звертаємо увагу на такі пропозиції вирішення окремих проблемних питань:

- право суду щодо зобов'язання відповідача – суб'єкта владних повноважень подати звіт про виконання судового рішення, яке закріплене у ст. 382 КАС України, трансформувати в обов'язок у справах, у яких прийнято судові рішення зобов'язального характеру;
- для забезпечення можливості судам розглянути заяви про застосування заходів контролю за виконанням судових рішень у розумні строки та до початку функціонування Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи пропонуємо внести зміни до Інструкції з діловодства в адміністративних судах України, передбачивши можливість формування відокремлених матеріалів справи, необхідних для розгляду питання, щодо виконання заходів судового контролю (у

випадку подання касаційної скарги на рішення суду, у якому застосовано такі заходи);

- для єдності судової практики пропонуємо Верховному Суду налагодити якісний моніторинг наявних правових позицій за визначеною темою та акумулювати їх у методичні або інші інформаційні збірки.

Підсумовуючи наведене варто зазначити, що досліджувана категорія справ є нечисленною, оскільки у суду відсутній обов'язок встановлювати такий контроль з власної ініціативи. Судом встановлюється судовий контроль за виконанням рішень лише у виключних випадках і за ініціативою позивачів.

У переважній більшості справ суди відмовляють у задоволенні клопотань позивачів про встановлення строку для подання звіту про виконання судового рішення, а також про накладення штрафу за його невиконання.

Ефективність правосуддя залежить від виконання судових рішень. Кожен судовий процес повинен завершуватися реалізацією судового рішення у спірних правовідносинах між його сторонами. Тому після вирішення публічно-правового спору і набранням судовим рішенням законної сили суд продовжує відігравати активну роль у реалізації сторонами прав та законних інтересів, із приводу захисту яких він прийняв судове рішення.

При цьому варто відмітити, що Європейський суд з прав людини неодноразово висловлював думку в контексті тлумачення статті 6 Європейської конвенції з прав людини, що без ефективною системи виконання судових рішень існування судової системи позбавлене будь-якого сенсу, та неодноразово підкреслював, що органи державної влади є одним із компонентів держави й інтереси цих органів повинні збігатися з необхідністю належного здійснення правосуддя, кінцевим етапом якого є виконання судового рішення. При виконанні рішень адміністративних судів не на користь суб'єкта владних повноважень, останній, як правило, безпідставно ухиляється від виконання або зловживає процесуальними правами, у той час, як виконавча служба не завжди здатна забезпечити належне примусове виконання цих рішень. Такий стан речей значно знижує авторитетність адміністративних судів у суспільстві і перетворює їх на недієвий інститут.

Враховуючи проблемні питання правозастосування норм, що регулюють судовий контроль за виконанням судових рішень та триваючу судову реформу, яка спрямована на ефективність судового захисту, приходимо до висновку, що адміністративні суди повинні більш дієво використовувати процесуальні засоби судового контролю, надані законодавцем. Водночас, практика застосування судами цих контрольних повноважень потребує подальшого напрацювання, а

відповідні норми — процесуальних змін. **Голова** **суду**
В. Кузьмишин

Присяжна (0432) 55-75-13